

Τα Κείμενα Εργασίας του ΙΕΝΕ

Η σειρά των Κειμένων Εργασίας (Working Papers) που εκδίδονται από το ΙΕΝΕ αναφέρονται σε επιλεγμένα και επίκαιρα θέματα που άπτονται του ενεργειακού τομέα και αναλύονται και παρουσιάζονται από τους πλέον ειδικούς στο χώρο αυτό.

Αντικειμενικός σκοπός είναι η έγκυρη ενημέρωση των μελών του και των στελεχών των εμπλεκόμενων φορέων του Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα, η μεταφορά γνώσεων και εμπειριών καθώς και η συζήτηση εποικοδομητικών προτάσεων σε συγκεκριμένα θέματα.

Τα κείμενα εργασίας διατίθενται δωρεάν και αποτελούν μια προσφορά του ΙΕΝΕ.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής πολιτικής στον Ενεργειακό Τομέα, τα διλήμματα και προβλήματα που υπάρχουν αλλά και τα μηνύματα για την χώρα μας.

Το ΙΕΝΕ ευχαριστεί θερμά τον Σπύρο Παλαιογιάννη για το κείμενο εργασίας που επεξεργάσθηκε και παρουσιάζεται σε αυτό το τεύχος και ευελπιστεί ότι αυτό αποτελεί μια σημαντική προσφορά στον επιστημονικό, τεχνικό και επιχειρηματικό κόσμο καθώς και στην Δημόσια Διοίκηση που εμπλέκονται στον Ενεργειακό Τομέα.

Η παρούσα έκδοση έχει υποστηριχθεί από την δικηγορική εταιρεία **Κυριακίδης, Γεωργόπουλος & Δανιόλος Ησαΐας** στο πλαίσιο του προγράμματός της για τη δημοσιοποίηση θεμάτων που άπτονται του Ενεργειακού Τομέα.

Ημερομηνία έκδοσης κειμένου εργασίας: Μάρτιος 2007

Απαγορεύεται η ολική ή μερική αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή και με οποιοδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτογραφικό, ηχογραφικό ή άλλο), χωρίς την άδεια του εκδότη. Επιτρέπεται η χρήση επιμέρους υλικού της έκδοσης με αναφορά της πηγής.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2006 | Working Paper No 5

του Σπύρου Παλαιογιάννη
Χημικός, MBA, Στέλεχος ΔΕΠΑ
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΙΕΝΕ

Οι προτεραιότητες της ευρωπαϊκής
πολιτικής στον ενεργειακό τομέα.
Διλήμματα και μηνύματα για την Ελλάδα

Περίεχόμενα

<i>Εισαγωγή</i>	4
<i>DGTREN: Έμφαση στην ενεργειακή αποδοτικότητα</i>	7
<i>DG Comp: Έμφαση στην απελευθέρωση και στη λειτουργία του ανταγωνισμού στις αγορές ενέργειας</i>	9
<i>Η πρόσφατη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής επιτροπής για την ενεργειακή πολιτική</i>	11
<i>Διλήμματα και μηνύματα για την Ελλάδα</i>	14

Εισαγωγή

Οι εθνικές ενεργειακές αγορές, αλλά και η ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά στο σύνολό της, είναι σήμερα, θεωρητικά τουλάχιστον, χωρίς αμφιβολία πιο ανοικτές στο εμπόριο, στις ξένες επενδύσεις, και στον ανταγωνισμό, από οποιαδήποτε άλλη στιγμή στο παρελθόν.

Στη πράξη όμως, το ουσιαστικό άνοιγμα των αγορών στον ανταγωνισμό καθυστερεί, παρά τις επίμονες επιδιώξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του European Regulators Group για επιτάχυνση της εφαρμογής των Ευρωπαϊκών Οδηγιών **54 και 55/2003** και τη θέσπιση κοινών κανόνων για την εσωτερική αγορά στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου.

Η καθυστέρηση, και σε κάθε περίπτωση ο διαφορετικός βηματισμός των κρατών μελών προς την απελευθέρωση των ενεργειακών αγορών, οφείλεται σε μια σειρά από λόγους και εμπόδια που παρατηρούνται στις επιμέρους αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 και που ειδικότερα αφορούν:

- στην καταλληλότητα των ρυθμίσεων των Οδηγιών που προαναφέρθηκαν για το σύνολο των αγορών των κρατών μελών της Ένωσης δεδομένων των σημαντικών διαφορών που υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων εθνικών αγορών,
- στα διαφορετικά θεσμικά και ρυθμιστικά πλαίσια που ισχύουν σε κάθε χώρα και που απεικονίζουν τις διαφορές αντιλήψεων, παράδοσης και πολιτικής βούλησης στα θέματα της απελευθέρωσης των αγορών και του ανταγωνισμού,
- στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας αναφορικά με το μέγεθος και το βαθμό ωριμότητας των αγορών, τις υποδομές και την ασφάλεια παροχής ενεργειακών αγαθών και υπηρεσιών, αλλά και την ευκολία πρόσβασης σε ενεργειακούς πόρους,
- στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών μελών στα επίπεδα οικονομικής, περιφερειακής και κοινωνικής ανάπτυξης,
- στους προβληματισμούς και στην αναποφασιστικότητα που γεννά η εν δυνάμει αντίθεση μεταξύ της βασικής επιδίωξης των ενεργειακών επιχειρήσεων στις ανταγωνιστικές αγορές που πλέον είναι το κέρδος και της αυξημένης ανάγκης για αποτελεσματική προστασία του δημοσίου συμφέροντος και των συμφερόντων των καταναλωτών (ιδιαίτερα των πιο μικρών εξ αυτών), που επιδιώκουν ή για να είμαστε ακριβείς θα πρέπει να επιδιώκουν οι κυβερνήσεις και οι ρυθμιστικές αρχές και τέλος
- στις ποικίλες αντιδράσεις των ήδη εγκαθιδρυμένων ενεργειακών επιχειρήσεων για την είσοδο νέων παικτών στις αγορές.

Ανεξάρτητα όμως από το πόσο υπαρκτά η τεχνητά και πόσο δικαιολογημένα η μη είναι τα παραπάνω εμπόδια για τη δημιουργία συνθηκών ουσιαστικού και υγιούς ανταγωνισμού, υπάρχει σήμερα μια πολύ συγκεκριμένη πολιτική πραγματικότητα γύρω από τα ενεργειακά πράγματα της Ευρώπης, που δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής όλων όσων ασχολούνται με τα ενεργειακά θέματα και ιδιαίτερα εκείνων που είναι αρμόδιοι για τη διαμόρφωση και την υλοποίηση της ενεργειακής πολιτικής.

Η πραγματικότητα αυτή συνίσταται από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο (Οδηγίες 54 και

55/2003), τις συμπληρωματικές, ερμηνευτικού η καθοδηγητικού χαρακτήρα αποφάσεις του ERGEG για την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων των Οδηγιών αυτών στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου και κυρίως από τις πολιτικές προτεραιότητες που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) για τον ενεργειακό τομέα στη παρούσα περίοδο.

Στη παρουσίαση μας αυτή θα επιχειρήσουμε μια βαθύτερη ματιά σε ότι αφορά κυρίως στις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ στον ενεργειακό τομέα, αλλά και στη πορεία υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου, προκειμένου να εξάγουμε στο τέλος μερικά χρήσιμα για τη χώρα μας συμπεράσματα.

ΟΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η ΕΕ διαπιστώνοντας τη περιορισμένη πρόοδο που υπήρξε τα τελευταία χρόνια στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου, οριστικοποίησε και έκανε γνωστές μέσω των αρμόδιων Επιτρόπων Andris Piebalgs (Ενέργεια και Μεταφορές) και Neelie Kroes (Ανταγωνισμός) τις πολιτικές προτεραιότητες και τις προθέσεις της για τον ενεργειακό τομέα.

Παρόλο που οι δύο Επίτροποι δίνουν έμφαση σε διαφορετικές προτεραιότητες (ανάλογα με το πεδίο ευθύνης του καθενός), κοινοί στόχοι παραμένουν η δημιουργία μιας πραγματικά απελευθερωμένης και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς, η ασφάλεια εφοδιασμού και η ορθολογική χρήση της ενέργειας.

Όπως επανειλημμένα έχει τονιστεί από την ΕΕ βασική επιδίωξη της είναι το άνοιγμα των αγορών στον ανταγωνισμό, σε συνδυασμό με την ασφάλεια του εφοδιασμού, τη βελτίωση της ποιότητας στις ενεργειακές υπηρεσίες (και την καθολικότητα των υπηρεσιών στο τομέα του ηλεκτρισμού), αλλά και την προστασία των πιο ευάλωτων καταναλωτών.

Πριν συζητήσουμε πιο αναλυτικά τις πολιτικές προτεραιότητες των δύο Επιτρόπων θεωρούμε χρήσιμο να παραθέσουμε τα βασικά συμπεράσματα/ευρήματα των δύο τελευταίων ετήσιων εκθέσεων της ΕΕ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την αποτίμηση της πορείας υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου κατά τα έτη 2004 και 2005 (EC/DG Tren: **4th and 5th Benchmarking Annual Reports, January 2005 and January 2006**).

Οι εκθέσεις αυτές, που συντάχθηκαν με τη βοήθεια του ERGEG, επισημαίνουν τα ακόλουθα, που πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα στη χώρα μας, πρωτίστως σε ότι αφορά το τομέα του ηλεκτρισμού και δευτερευόντως για το τομέα του φυσικού αερίου, γιατί εμπεριέχουν σημαντικά μηνύματα:

- ✓ Η παραγωγικότητα της εργασίας στους τομείς του ηλεκτρισμού, του φυσικού αερίου και του νερού στην ΕΕ-15 αυξήθηκε σημαντικά στο χρονικό διάστημα 1995-2001 σε σύγκριση με το διάστημα 1990-1995 (5,7 και 3,6 αντίστοιχα), γεγονός που αποδίδεται στο σταδιακό άνοιγμα των αγορών αυτών στον ανταγωνισμό και στη συνακόλουθη βελτίωση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας των αντίστοιχων βιομηχανιών.
- ✓ Σε πολλές χώρες μέλη υπάρχει ακόμη σημαντική καθυστέρηση στην πλήρη προσαρμογή των εθνικών νομοθεσιών στις νέες Ευρωπαϊκές Οδηγίες για τον ηλεκτρισμό και το φυσικό αέριο.
- ✓ Διαπιστώνεται μη ικανοποιητική πρόοδος στη δημιουργία ανταγωνιστικών συνθηκών στις αγορές ενέργειας, αφού, ύστερα από 5 περίπου χρόνια ανταγωνισμού στον τομέα του ηλεκτρισμού και 3 χρόνια στο φυσικό αέριο, στη μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών πολύ λιγότεροι από το 50% των καταναλωτών έχουν αλλάξει προμηθευτή. Επίσης διαπιστώνεται ότι στα περισσότερα κράτη μέλη οι ξένης εθνικότητας προμηθευτές ενέργειας έχουν μερίδιο αγοράς λιγότερο από το 20%.
- ✓ Υπάρχει σχετικά μικρή πρόοδος στην ενσωμάτωση και ολοκλήρωση των εθνικών αγορών ενέργειας σε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή αγορά, λόγω της έλλειψης, σε αρκετές περιπτώσεις, επαρκών διασυνδέσεων και επενδύσεων στις αντίστοιχες υποδομές, στοιχεία απαραίτητα για τη διευκόλυνση του διασυνοριακού εμπορίου ενέργειας.

- ✓ Παρατηρείται υψηλός βαθμός συγκέντρωσης ενεργειακών επιχειρήσεων (σε αρκετά κράτη μέλη υπάρχουν το πολύ έως δύο κυρίαρχες επιχειρήσεις, με τα πράγματα να είναι καλύτερα στο τομέα του ηλεκτρισμού)
- ✓ Παρά το γεγονός ότι έχει υπάρξει σημαντική πρόοδος στο νομικό διαχωρισμό των δραστηριοτήτων των διαχειριστών δικτύων μεταφοράς ενέργειας από τις εμπορικές δραστηριότητες, καθώς και στην εισαγωγή κανόνων ρυθμιζόμενης πρόσβασης στα δίκτυα, ωστόσο επισημαίνεται ότι η διασφάλιση συνθηκών πραγματικής ανεξαρτησίας των διαχειριστών είναι ακόμη ζητούμενο και ουσιώδης όρος για την ομαλή λειτουργία των αγορών και του ανταγωνισμού. Η ορολογία που χρησιμοποιεί η ΕΕ («*fully independent transmission system operators*»), ερμηνεύεται από πολλούς ότι εκφράζει εμμέσως πλην σαφώς τη προτίμηση και την προτροπή της προς τα κράτη μέλη να προχωρήσουν σε ιδιοκτησιακό διαχωρισμό των διαχειριστών των δικτύων μεταφοράς, έστω και αν αυτό κινείται πέραν των υποχρεώσεων που θέτουν οι Οδηγίες.
- ✓ Τέλος, αν και αναγνωρίζεται ότι στη παρούσα φάση μετάβασης προς τις ανταγωνιστικές αγορές είναι σε πολλές περιπτώσεις αναγκαία η ρύθμιση των τελικών τιμών καταναλωτή, τόσο για την ηλεκτρική ενέργεια όσο και για το φυσικό αέριο, όπως και η ύπαρξη μακροχρόνιων συμβολαίων PPAς στο τομέα του ηλεκτρισμού, υπογραμμίζεται ότι οι προσεγγίσεις αυτές θα πρέπει σταδιακά να εγκαταλειφθούν, γιατί αλλοιώνουν τον ανταγωνισμό και εμποδίζουν τις επενδύσεις.

Ας επανέλθουμε τώρα στις πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ για τον ενεργειακό τομέα.

DG TREN: Έμφαση στην ενεργειακή αποδοτικότητα

Η υπό τον Επίτροπο Andris Piebalgs Γενική Διεύθυνση Ενέργειας και Μεταφορών (DG Tren) θέτει ως βασική προτεραιότητα της πολιτικής της για την επόμενη περίοδο την ενεργειακή αποδοτικότητα (*energy efficiency*), θεωρώντας ότι στο θέμα αυτό, παρά τη πρόοδο που έχει γίνει τα περασμένα χρόνια στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πολλά μπορούν ακόμη να γίνουν.

Από καθαρά πολιτική άποψη, η DG Tren θεωρεί ότι η εξοικονόμηση και γενικά η ορθολογική χρήση της ενέργειας, μπορεί να έχει ταυτόχρονα θετικές επιπτώσεις στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, στη προστασία του περιβάλλοντος και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στο σύνολό της.

Με το σύνθημα "**Doing more with less**" ο Επίτροπος Andris Piebalgs έδωσε το περασμένο Ιούνιο στη δημοσιότητα το "Green Paper on Energy Efficiency" στο οποίο περιγράφονται λεπτομερώς οι επιδιώξεις της ΕΕ στο συγκεκριμένο θέμα και προτείνονται αναλυτικά μέτρα και οι δράσεις για την επίτευξη ενός πολύ συγκεκριμένου αλλά και φιλόδοξου στόχου: **Μέχρι το 2020 η Ευρώπη των 27 να έχει καταφέρει να εξοικονομήσει ενέργεια που αντιστοιχεί στο 20% της συνολικής πρωτογενούς κατανάλωσής της.**

Σε οικονομικούς όρους ο ανωτέρω στόχος μεταφράζεται σε 60 δις Ευρώ περίπου.

Ο Επίτροπος και η DG Tren επισημαίνουν ότι αν συνεχισθούν οι σημερινές τάσεις και πρότυπα κατανάλωσης της ενέργειας και δεν ληφθεί κανένα μέτρο, τότε η ΕΕ-25 το 2020 θα έχει μια αύξηση στη πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας της τάξης του 10% σε σύγκριση με τα σημερινά επίπεδα (1900 Mtoe από 1725 Mtoe σήμερα), με δραματικές επιπτώσεις στην εξάρτησή

της από τις εισαγωγές (προβλέπεται ότι θα φτάσει το 70%), αλλά και στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και στο περιβάλλον.

Εκτιμούν ότι η πλήρης εφαρμογή της ισχύουσας και της υπό διαμόρφωση νομοθεσίας για τα κτίρια, τις συσκευές και τις ενεργειακές υπηρεσίες, είναι ικανή από μόνη της να συμβάλλει κατά 50% στη επίτευξη του στόχου, ενώ ένα 40% μπορεί να προέλθει από τεχνολογικές βελτιώσεις στην παραγωγή, τη μεταφορά και τη χρήση της ενέργειας.

Το υπόλοιπο 10% υπογραμμίζεται ότι θα πρέπει να εξοικονομηθεί από νέες πολιτικές, μέτρα, δράσεις και καινοτομικές προσεγγίσεις, που μπορούν να συμβάλουν θετικά στην αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας.

Μεταξύ των παραγόντων που μπορούν να εμποδίσουν την επίτευξη του στόχου αναφέρονται τα οικονομικής φύσης εμπόδια (ελλείψεις πληροφορίες για τα κόστη και τα οφέλη της εξοικονόμησης, άδικη κατανομή κινήτρων και κινδύνων κλπ.), οι αναποτελεσματικές πολιτικές για την εξοικονόμηση ενέργειας στα κράτη μέλη (έλλειψη πολιτικής βούλησης, μη ορθολογική φορολογική πολιτική, ανυπαρξία κινήτρων κλπ.), η αδιαφανής και μη ανταποκρινόμενη στο πραγματικό κόστος τιμολόγηση των ενεργειακών προϊόντων, καθώς και η έλλειψη σχετικής πληροφόρησης και εκπαίδευσης των πολιτών-χρηστών της ενέργειας.

Με το Green Paper προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα και συντονισμένη δράση της ΕΕ, των κρατών μελών, των επιχειρήσεων και των πολιτών, προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος στην εξοικονόμηση ενέργειας.

Τα μέτρα και οι δράσεις είναι αρθρωμένα σε κοινοτικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο τομέων της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας (βιομηχανία, μεταφορές, αστικές δραστηριότητες).

Θα αναφέρουμε μόνο μερικά εξ αυτών που αφενός είναι ενδεικτικά και αφετέρου έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας:

- Εφαρμογή/επέκταση της Οδηγίας για τα κτίρια
- Ενίσχυση της Έρευνας και Ανάπτυξης
- Εξορθολογισμός της φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων ώστε να διασφαλίζεται η αρχή ότι «ο ρυπαίνων πληρώνει»
- Διαφανής λειτουργία των ενεργειακών αγορών
- Κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης, με συγκεκριμένους επίσιους στόχους
- Αποτελεσματικές ρυθμίσεις για την διαχείριση των δικτύων, τη προμήθεια και τις μετρήσεις ενέργειας (ιδιαίτερα της ηλεκτρικής)
- Προώθηση νέων τεχνολογιών στη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (CCGT, Cogeneration, distributed generation, clean coal power plants κλπ.)
- Voluntary Agreements στο επίπεδο της βιομηχανίας
- Χρήση συσκευών χαμηλής κατανάλωσης
- Βελτίωση υποδομών, μέσων, καυσίμων και συστημάτων διαχείρισης στις μεταφορές
- Έμφαση στην ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών

Το Green Paper αποτελεί επί του παρόντος μια πρόταση διαλόγου για την εξοικονόμηση ενέργειας.

Ήδη το 2006 η ΕΕ λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της σχετικής δημόσιας διαβούλευσης, κατάρτισε και δημοσιοποίησε ένα συγκεκριμένο Action Plan που περιλαμβάνει λεπτομερή μέτρα και δράσεις υποχρεωτικής εφαρμογής, προκειμένου να αρχίσει στη πράξη η υλοποίηση της πολιτικής της.

DG Comp: Έμφαση στην απελευθέρωση και στη λειτουργία του ανταγωνισμού στις αγορές ενέργειας

Ιδιαίτερη σημασία για τα ενεργειακά μας πράγματα έχουν οι πολιτικές επιλογές και οι κινήσεις της υπό την Επίτροπο Neeli Kroes Γενικής Διεύθυνσης για τον Ανταγωνισμό.

Η DG Comp θέτει ως βασική προτεραιότητα της πολιτικής της στη παρούσα περίοδο, τη δημιουργία συνθηκών ουσιαστικού ανταγωνισμού στις εσωτερικές αγορές των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και της ενέργειας.

Θεωρεί ότι η προώθηση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στις αγορές αυτές, που ακόμα δεν βρίσκεται στα επίπεδα που θα επιθυμούσε η ΕΕ, μπορεί να συμβάλλει θετικά στη υλοποίηση των γενικότερων στόχων που προδιαγράφει η Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη φορά που η συγκεκριμένη Γενική Διεύθυνση της ΕΕ βάζει στο μικροσκόπιό της το τομέα της ενέργειας, καθώς και το γεγονός ότι ο ρόλος της DG Comp στα θέματα της ενέργειας θα είναι πλέον περισσότερο προληπτικός παρά κατασταλτικός, που ήταν έως σήμερα.

Η DG Comp προχώρησε στα μέσα του 2005 στο πρώτο βήμα για την υλοποίηση της νέας πολιτικής της, που ήταν η αποστολή ερωτηματολογίου προς όλα τα κράτη μέλη, αλλά και προς τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς, όπως είναι οι ρυθμιστικές αρχές και οι αρχές ανταγωνισμού, οι ενεργειακές επιχειρήσεις στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου (διαχειριστές δικτύων και προμηθευτές), καθώς και οι μεγάλοι καταναλωτές ενέργειας.

Στόχος αυτού του **energy sector inquiry** ήταν ο ανεξάρτητος εντοπισμός των κύριων εμποδίων στη προώθηση του πραγματικού ανταγωνισμού στις αγορές ενέργειας, καθώς και η αποστολή ενός ξεκάθਾਰου μηνύματος προς όλους για τις προθέσεις και επιδιώξεις της ΕΕ.

Τα ευρήματα και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτή τη διαδικασία επιβεβαιώνουν πλήρως τη περιορισμένη πρόοδο που έχει γίνει στην εγκαθίδρυση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού στις αγορές του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου στα κράτη μέλη, αλλά και την ανάλυση του 4th και του 5th Benchmarking Report της DG Tren για τα έτη 2004 και 2005 αντίστοιχα, τα βασικά σημεία της οποίας αναφέραμε προηγουμένως.

Τα ευρήματα κατηγοριοποιούνται σε 5 ενότητες και αφορούν:

Συγκέντρωση αγοράς

Στο τομέα του ηλεκτρισμού στα περισσότερα κράτη μέλη παραμένει ένας πολύ μικρός αριθμός επιχειρήσεων (ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην παραγωγή), που ευνοεί κυρίως τις επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση στην αγορά, αφού μπορούν να επηρεάζουν/καθορίζουν τις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας.

Το ίδιο συμβαίνει και στο τομέα του φυσικού αερίου, όπου οι εγκαθιδρυμένες επιχειρήσεις ελέγχουν (σε μεγαλύτερο μάλιστα βαθμό) τις εισαγωγές η/και τη παραγωγή φυσικού αερίου,

μέσω των μακροχρόνιων συμβολαίων αγοράς αλλά και της δέσμευσης του συνόλου σχεδόν της διαθέσιμης δυναμικότητας των αγωγών εισαγωγής αερίου.

Καθετοποίηση ενεργειακών επιχειρήσεων

Λόγω της καθετοποιημένης δομής των επιχειρήσεων σε πολλές αγορές, και των αναποτελεσματικών μοντέλων διαχωρισμού δραστηριοτήτων των καθετοποιημένων επιχειρήσεων, αλλά και των δυσμενών, σε πολλές περιπτώσεις, όρων πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής, όχι μόνον δεν διευκολύνεται η είσοδος νέων παικτών στην αγορά και ο ανταγωνισμός, αλλά αντίθετα ενισχύεται η θέση των ήδη εγκαθιδρυμένων επιχειρήσεων.

Ολοκλήρωση των ενεργειακών αγορών

Διαπιστώνεται ότι υπάρχει, τουλάχιστον επί του παρόντος, μια μη ικανοποιητική ενοποίηση/ολοκλήρωση των ενεργειακών αγορών, κυρίως λόγω των περιορισμένων διασυνδέσεων και των διαφορετικών μοντέλων οργάνωσης και λειτουργίας των αγορών.

Επιπρόσθετα επιβεβαιώνεται, ότι η έλλειψη επενδύσεων για τη δημιουργία των σχετικών υποδομών και η μακροχρόνια δέσμευση δυναμικότητας από τις κυρίαρχες εμπορικές επιχειρήσεις στα δίκτυα μεταφοράς (που πολλές φορές μάλιστα παραμένει αχρησιμοποίητη), σε συνδυασμό και με τα προβλήματα που υπάρχουν ακόμη στις διαδικασίες συντονισμού μεταξύ των εταιριών μεταφοράς ενέργειας, εμποδίζουν καθοριστικά την ανάπτυξη του διασυνοριακού εμπορίου και την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας.

Διαφάνεια

Η έλλειψη διαφανών κανόνων ανταγωνισμού στη χονδρεμπορική αγορά ενέργειας, σε συνδυασμό με την έλλειψη έγκαιρων και αξιόπιστων πληροφοριών για τη διαθέσιμη δυναμικότητα στα δίκτυα, τη διαθεσιμότητα των μονάδων παραγωγής ηλεκτρισμού και των ποσοτήτων αερίου προς εισαγωγή, τις προβλέψεις ζήτησης ενέργειας και φορτίου για την επόμενη ημέρα, καθώς και τις ανάγκες εξισορρόπησης των συστημάτων, υπονομεύουν στη πράξη την αξιοπιστία των διαχειριστών και μεγάλων του δυσπιστία των προμηθευτών και των επιλεγόντων πελατών απέναντί τους, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται και η ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού.

Τιμές

Στο τομέα του ηλεκτρισμού εντοπίζεται μεγάλη απόκλιση στις λιανικές τιμές μεταξύ των κρατών μελών και μια έντονη δυσπιστία εκ μέρους των μεγάλων καταναλωτών αναφορικά με το κατά πόσο οι τιμές στις spot και forward αγορές ενέργειας προκύπτουν από την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού.

Πρόσθετες καχυποψίες καταγράφονται σχετικά με τον επηρεασμό των τελικών τιμών ηλεκτρικής ενέργειας από το εφαρμοζόμενο σύστημα εμπορίου των ρύπων, καθώς και από τη συνύπαρξη ρυθμιζόμενων και μη τιμών καταναλωτή στη προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, που στη πράξη καταλήγουν να είναι μια στρέβλωση του ανταγωνισμού και ένα ακόμη σοβαρό εμπόδιο για την ουσιαστική απελευθέρωση των αγορών.

Στο τομέα του φυσικού αερίου στη μεγάλη πλειοψηφία των αγορών διαπιστώνεται ισχυρή και σχεδόν πανομοιότυπη σύνδεση των τιμών του αερίου με τις τιμές του πετρελαίου και των προϊόντων του, γεγονός που δρα αρνητικά στην ανάπτυξη του λεγόμενου gas-to-gas ανταγωνισμού.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι η εμπλοκή της DG Comp στα θέματα λειτουργίας των αγορών ενέργειας θα είναι στο εξής ουσιαστική και πολύ συχνή, όπως εξάλλου συμπεραίνεται και από το νέων πακέτο ενεργειακής πολιτική που ανακοίνωσε πρόσφατα η ΕΕ.

Η πρόσφατη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής επιτροπής για την ενεργειακή πολιτική

Στις 10 Ιανουαρίου 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ένα συνολικό πακέτο προτάσεων για τον ενεργειακό τομέα.

Οι προτάσεις της ΕΕ αποσκοπούν στην δημιουργία συνθηκών και κοινών προϋποθέσεων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο για την επίτευξη των στόχων της **Στρατηγικής της Λισσαβόνας**, όσο και ειδικότερα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση όλων τα κρίσιμων ενεργειακών θεμάτων και προβλημάτων (κλιματική αλλαγή, ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού, ανταγωνιστικότητα, λειτουργία αγορών ενέργειας, αειφόρο ανάπτυξη). Κατά συνέπεια το νέο πακέτο προτάσεων της ΕΕ αποτελεί κατ' ουσία τη βάση για τη διαμόρφωση μιας φιλόδοξης, ανταγωνιστικής και μακροπρόθεσμης κοινής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής.

Στα πλαίσια της προτεινόμενης κοινής ενεργειακής πολιτικής, η ΕΕ θεωρεί αναγκαία τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τις αναπτυγμένες χώρες κατά 30% μέχρι το 2020 και κατά 50% μέχρι το 2050, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα επίπεδα εκπομπών που υπήρχαν το 1990. Οι συγκεκριμένοι στόχοι για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων ρύπων, θα μπορούσαν να συμφωνηθούν στα πλαίσια της διαδικασίας των σχετικών διεθνών διαπραγματεύσεων.

Επειδή όμως μια τέτοια συμφωνία δεν πρέπει να θεωρείται βέβαια λόγω των γνωστών επιφυλάξεων που υπάρχουν από πολλές χώρες και ιδιαίτερα τις ΗΠΑ, η ΕΕ προτείνει να υπάρξει μονομερής δέσμευση από την Ευρωπαϊκή Ένωση να περιορίσει τις εκπομπές κατά 20% μέχρι το 2020.

Η στρατηγική αυτή επιλογή αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της προτεινόμενης ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, δεδομένου ότι:

- ✓ Οι εκπομπές CO₂ από τις ενεργειακές δραστηριότητες εκτιμάται ότι αποτελούν το 80% των συνολικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και συνεπώς η προτεινόμενη μείωση θα συμβάλλει στην χρήση λιγότερης, πιο καθαρής και τοπικά παραγόμενης ενέργειας
- ✓ Η μείωση των εκπομπών αερίου θερμοκηπίου θα έχει ως αποτέλεσμα να περιορισθούν οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση από τα υψηλά επίπεδα τιμών πετρελαίου και φυσικού αερίου, αλλά και από την μεγάλη διακύμανσή τους, λόγω της αναμενόμενης στροφής προς τις λιγότερο ρυπογόνες μορφές και ιδιαίτερα προς τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
- ✓ Η μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων μπορεί ακόμη να οδηγήσει σε μια πιο ανταγωνιστική αγορά ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού υπό προϋποθέσεις θα συμβάλει στην ενίσχυση του υγιούς ανταγωνισμού και στην πιο ομαλή λειτουργία των ενεργειακών αγορών, αλλά και θα πυροδοτήσει τις τεχνολογικές καινοτομίες και την απασχόληση.

Θα περιορισθούμε στη συνέχεια μόνον στην εξέταση των προτάσεων της ΕΕ για τη λειτουργία των αγορών ενέργειας, γιατί θεωρούμε ότι αυτές εμπεριέχουν πολύ σημαντικά μηνύματα και για τη χώρα μας.

Οι προτάσεις της ΕΕ για την εσωτερική αγορά ενέργειας περιλαμβάνουν πιο συγκεκριμένα:

1. Την υιοθέτηση κατά προτίμηση του ιδιοκτησιακού διαχωρισμού των δικτύων και αγωγών από τις εμπορικές δραστηριότητες των ενεργειακών επιχειρήσεων η εναλλακτικά τη δημιουργία Ανεξάρτητων Διαχειριστών

Αν και η τελική επιλογή του ενός η του άλλου μοντέλου διαχωρισμού δραστηριοτήτων θα επαφίεται στις Κυβερνήσεις των κρατών μελών, η ΕΕ καθιστά σαφές ότι επιλογή του δεύτερου μοντέλου, θα συνοδευθεί από συμπλήρωση της σχετικής νομοθεσίας για πιο σφικτούς ρυθμιστικούς κανόνες, αλλά και από σκλήρυνση της στάσης της σε περιπτώσεις παραβίασης της σχετικής νομοθεσίας.

2. Την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών, αλλά και των αρμοδιοτήτων του European Regulator Group for Electricity and Gas (ERGEG), με στόχο υπό την εποπτεία ενός ειδικού κοινοτικού μηχανισμού να αρχίσει σταδιακά η σύγκλιση των ρυθμιστικών πλαισίων των κρατών μελών και η δημιουργία ενός ομοιογενούς πλαισίου ρυθμιστικών κανόνων και πρακτικών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Στις αρμοδιότητες του ERGEG-plus όπως θα αποκαλείται στο εξής, θα περιέλθουν οι αρμοδιότητες καθορισμού των κανόνων για δέσμευση δυναμικότητας και για την πρόσβαση σε διασυννοριακά δίκτυα και αγωγούς, ενώ επιπρόσθετα θα εκχωρηθεί κατά πάσα πιθανότητα και η αρμοδιότητα του καθορισμού και της πλήρους εποπτείας των τιμολογίων και των προϋπολογισμών τέτοιων έργων. Είναι φανερό ότι υπεισέρχονται πλέον πρόσθετοι παράγοντες που θα επηρεάσουν την υλοποίηση επενδύσεων μεγάλων έργων διεθνών διασυνδέσεων στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου.

3. Την ενίσχυση της διαφάνειας στη λειτουργία των αγορών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου.

Η ΕΕ δηλώνει ρητά την πρόθεσή της να πιέσει και να επιβάλλει την υποχρεωτική δημοσιοποίηση εκ μέρους των TSOs αλλά και των ηλεκτροπαραγωγών, ενός minimum επιπέδου πληροφοριών, κατά τα πρότυπα όσων εφαρμόζονται ήδη στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Στόχος της ΕΕ είναι να περιορίσει τη δυνατότητα κυρίως των ήδη εγκαθιδρυμένων επιχειρήσεων να εφαρμόζουν αθέμιτες πρακτικές και να εμποδίζουν την ελεύθερη πρόσβαση των χρηστών στα δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, καθώς και την είσοδο νέων παικτών στους τομείς αυτούς.

4. Την ενίσχυση της ασφάλειας των ηλεκτρικών δικτύων

Ενταγμένες στη γενικότερη φιλοσοφία και στόχο ενίσχυσης της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι σχετικές προτάσεις της ΕΕ αποσκοπούν στο να ενισχύσουν την αξιοπιστία των ηλεκτρικών δικτύων και στην πρόληψη των black outs. Για το σκοπό αυτό η ΕΕ επισημαίνει την ανάγκη καθορισμού από το νέο κοινοτικό μηχανισμό που δημιουργεί για τους TSOs, ενός minimum επιπέδου κοινών κανόνων και προδιαγραφών ασφάλειας των ηλεκτρικών δικτύων, που μετά και από την έγκρισή τους από το ERGEG-plus, θα είναι υποχρεωτικής εφαρμογής σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

5. Την ενίσχυση των ενεργειακών υποδομών

Η ΕΕ προτείνει για το συγκεκριμένο δέσμη μέτρων σε πέντε άξονες

- Προσδιορισμό όλων των ενεργειακών έργων υποδομής ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, των οποίων η υλοποίηση κρίνεται αναγκαία μέχρι το 2013, προκειμένου να τους παρασχεθεί η απαραίτητη πολιτική στήριξη

- Τοποθέτηση 4 συντονιστών σε τέσσερα έργα που κρίνονται από την ΕΕ ότι εμπíτουν σε αυτή την κατηγορία και έχουν πρώτη προτεραιότητα. (Η άσχημη για τη χώρα μας εξέλιξη είναι ότι ανάμεσα σε αυτά τα έργα συγκαταλέγεται και ο αγωγός **Nabucco**, που αποκτά κατ' αυτόν τον τρόπο μεγαλύτερη δυναμική από τον ελληνοϊταλικό αγωγό φυσικού αερίου.)
- Καθορισμός ενός maximum χρονικού διαστήματος 5 ετών, μέσα στο οποίο οι φορείς ενεργειακών έργων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει τις διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης όλων των αναγκαίων αδειών και εγκρίσεων
- Αύξηση της χρηματοδότησης των έργων αυτής της κατηγορίας από τα ΤΕΝ, ιδιαίτερα αν πρόκειται για έργα που ευνοούν τη χρήση ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή.
- Δημιουργία ενός νέου κοινοτικού μηχανισμού για το συντονισμό και τη διευκόλυνση των ενεργειών σχεδιασμού νέων δικτύων και αγωγών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

6. Την διευκόλυνση της υλοποίησης των αναγκαίων νέων υποδομών φυσικού αερίου (διεθνείς αγωγοί μεταφοράς αερίου και εγκαταστάσεις LNG) για κάλυψη της αναμενόμενης ζήτησης αερίου από νέους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής με καύσιμο φυσικό αέριο στις επόμενες δεκαετίες.

Η ΕΕ εκτιμά ότι μέχρι το 2030 θα εγκατασταθούν νέοι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύσιμο φυσικό αέριο, που θα έχουν συνολική εγκατεστημένη ισχύ περίπου 300 GWe. Για την απρόσκοπτη τροφοδοσία τους με αέριο εκτιμάται ότι θα πρέπει να υλοποιηθούν νέα έργα υποδομών φυσικού αερίου συνολικής αξίας 220 δις Ευρώ και κατά συνέπεια υπάρχει ανάγκη συστηματικής παρακολούθησης των εξελίξεων στη προσφορά και ζήτηση του αερίου, για να λαμβάνονται έγκαιρα τα απαραίτητα σχετικά μέτρα. Η σχετική αρμοδιότητα θα ανατεθεί στο νέο Γραφείο του Ενεργειακού Παρατηρητηρίου.

7. Την δημιουργία μιας Χάρτας Καταναλωτών Ενέργειας, με στόχο τη διασφάλιση της πρόσβασης όλων ανεξαιρέτα των ευρωπαίων πολιτών σε ενεργειακά προϊόντα και υπηρεσίες, αλλά και για την προστασία των δικαιωμάτων τους ως καταναλωτών ενέργειας

Με τις σχετικές προτάσεις της η ΕΕ αποσκοπεί συγκεκριμένα να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός βοήθειας των αναξιοπαθόντων πολιτών, ιδιαίτερα σε περιόδους υψηλών τιμών ενέργειας, τη διευκόλυνση των καταναλωτών που επιθυμούν να αλλάξουν προμηθευτή ενέργειας, το περιορισμό της σχετικής γραφειοκρατίας και την προστασία των καταναλωτών από αθέμιτες πρακτικές που εφαρμόζουν κάποιες ενεργειακές επιχειρήσεις.

Διλήμματα και μινύματα για την Ελλάδα

Όπως λοιπόν προκύπτει και από το νέο πακέτο ενεργειακής πολιτικής, η ΕΕ όχι μόνο θα παρακολουθεί στο εξής στενά την πιστή εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τη λειτουργία των αγορών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου από τα κράτη μέλη, αλλά επιπρόσθετα φέρεται αποφασισμένη να προωθήσει πιο συστηματικά και μέσα από νέες προσεγγίσεις τη δημιουργία μιας ενιαίας και πλήρως ανταγωνιστικής αγοράς στους τομείς του ηλεκτρισμού και του φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αν και είμαστε της άποψης ότι ο μετασχηματισμός των ενεργειακών αγορών σε ανταγωνιστικές δεν είναι μια απλή μηχανιστική διαδικασία, που μπορεί να υλοποιηθεί κατά τρόπο πανομοιότυπο σε όλες τις αγορές, γιατί όπως προαναφέραμε υπάρχουν αρκετές διαφορές και ιδιαιτερότητες σε κάθε μία απ' αυτές, πιστεύουμε ότι όλα όσα παραθέσαμε προηγουμένως έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα ενεργειακά πράγματα της χώρας μας, που έχει καθυστερήσει σημαντικά τις σχετικές μεταρρυθμίσεις και ακόμη βρίσκεται στην αρχή μιας τέτοιας πορείας.

Το δυστύχημα είναι ότι στη χώρα μας δεν υπάρχει συγκεκριμένη ενεργειακή πολιτική και μακροχρόνιος ενεργειακός σχεδιασμός, έλλειμμα που οδηγεί σε αναβλητικότητα αποφάσεων και σε αναποτελεσματικές επιλογές, αλλά και σε συχνές αλλαγές της νομοθεσίας, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένα σταθερό περιβάλλον αναφορικά με τους στόχους και τις επιδιώξεις, καθώς και για τους κανόνες που θα διέπουν τις αγορές του ηλεκτρισμού πρωτίστως και του φυσικού αερίου δευτερευόντως στο μέλλον.

Δεν είναι ούτε τυχαίο, ούτε αξιοπερίεργο το γεγονός ότι η χώρα μας βρίσκεται πολύ πιο πίσω σε ότι αφορά στην ουσιαστική προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στους δύο αυτούς τομείς (με την έννοια της συμπλήρωσης και της πλήρους ολοκλήρωσης του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου με τους αναγκαίους Κώδικες, Κανονισμούς κλπ), όχι μόνον σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε σχέση με τις πρόσφατα ενταχθείσες χώρες στην ΕΕ (Βουλγαρία και η Ρουμανία).

Παρά τα διλήμματα που είναι λογικό να υπάρχουν αναφορικά με μια σειρά παραμέτρους των ενεργειακών αγορών μας, όπως η ταχύτητα απελευθέρωσης, τα μοντέλα διαχωρισμού δραστηριοτήτων των καθετοποιημένων επιχειρήσεων και οργάνωσης των αγορών, η προστασία του δημοσίου συμφέροντος και των συμφερόντων των καταναλωτών (ιδιαίτερα των πιο μικρών), ο αποτελεσματικός ρυθμιστικός έλεγχος με ταυτόχρονη όμως προστασία των εγκαθιδρυμένων επιχειρήσεων από τις πιθανές δυσάρεστες καταστάσεις που μπορεί να υπάρξουν κυρίως στα αρχικά στάδια της απελευθέρωσης των αγορών, δεν είναι δυνατόν η χώρα μας να παραμένει ουσιαστικά στο περιθώριο των εξελίξεων, επιχειρώντας κατά καιρούς πρόχειρες και αναποτελεσματικές προσεγγίσεις στην εφαρμογή της σχετικής εθνικής και ευρωπαϊκής νομοθεσίας, παραβλέποντας σωρεία άλλων πτυχών της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής.

Θα πρέπει επιτέλους να γίνει πλήρως αντιληπτό, ότι στα επόμενα χρόνια τα πράγματα θα γίνουν πολύ πιο αυστηρά και η χώρα μας δεν θα αξιολογείται μόνον με βάση το γράμμα αλλά με το πνεύμα των Οδηγιών 54 και 55/2003 και επιπρόσθετα με τις νέες απαιτήσεις που εισάγουν οι πρόσφατες προτάσεις της ΕΕ.

Επομένως η χώρα μας θα καλείται κάθε χρόνο να δίνει στην ΕΕ στοιχεία και δείκτες για:

- Το εάν υπάρχει δυνατότητα και πόσοι πελάτες άλλαξαν προμηθευτή ενέργειας

- Τον αριθμό των προμηθευτών που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, αλλά και πιθανόν πόσοι εξ αυτών είναι ξένης εθνικότητας
- Την αποτελεσματικότητα των μοντέλων διαχωρισμού δραστηριοτήτων και τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των διαχειριστών των δικτύων μεταφοράς και διανομής ενέργειας, από τις αντίστοιχες εμπορικές δραστηριότητες
- Την διαφάνεια και την χωρίς διακρίσεις εφαρμογή των όρων και χρεώσεων για την πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα, την εξισορρόπηση των συστημάτων, την αποθήκευση αερίου κλπ.
- Την αντανάκλαση του πραγματικού κόστους των διαχειριστών στα τιμολόγια των υπηρεσιών τους.
- Την διαφάνεια και την ευκολία πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικές τη διαθέσιμη δυναμικότητα στα δίκτυα, τη διαθεσιμότητα των μονάδων παραγωγής και τις εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, αλλά και τις προβλέψεις ζήτησης ενέργειας και φορτίου της επόμενης μέρας.
- Τέλος, την ικανοποιητική λειτουργία του ανταγωνισμού στις εγχώριες αγορές ενέργειας αναφορικά με τη διαμόρφωση των τελικών τιμών, την αποφυγή σταυροειδών επιδοτήσεων μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών καταναλωτών, καθώς και για το κατά πόσο δεν υπάρχουν φαινόμενα και πρακτικές εκ μέρους των εγκαθιδρυμένων επιχειρήσεων που εμποδίζουν την ανάπτυξη του ανταγωνισμού και την είσοδο νέων παικτών στις αγορές αυτές.

Όπως είναι γνωστό από το περασμένο έτος έχει ενεργοποιηθεί η διαδικασία παραπομπής της χώρας μας (και άλλων 16 κρατών-μελών), για καθυστέρηση προσαρμογής της νομοθεσίας και για μη προώθηση στη πράξη του ανοίγματος της αγοράς ηλεκτρισμού στον ανταγωνισμό, αφού είχε προηγηθεί η αποστολή επιστολής (formal notice, October 2004) και η έκφραση αιτιολογημένης γνώμης (reasoned opinion, March 2005) στα πλαίσια της προδικαστικής διαδικασίας.

Η έστω και καθυστερημένη ψήφιση των σχετικών νόμων για την απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς του φυσικού αερίου και για τη προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 54/2003 για το τομέα του ηλεκτρισμού, είναι φανερό ότι δεν αρκεί από μόνη της να πείσει την ΕΕ να σταματήσει στο μέλλον τη λήψη μέτρων εναντίον της Ελλάδας, αν δεν υπάρξουν στη πράξη κάποια ορατά αποτελέσματα στην ουσιαστική απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρισμού, τουλάχιστον σε ότι αφορά στο τομέα της παραγωγής. Τα πράγματα αναμένεται να γίνουν πολύ πιο δύσκολα, αφού πριν καλά-καλά η χώρα μας προλάβει να εφαρμόσει στη πράξη την οδηγία 54/2003, θα είναι πιθανότατα αναγκασμένη να λάβει πρόσθετα μέτρα στα πλαίσια μιας πιο προωθημένη εκδοχής ανοίγματος της εγχώριας αγοράς ενέργειας στον ανταγωνισμό, που σηματοδοτούν οι νέες προτάσεις της ΕΕ.

Ανεξάρτητα όμως από τα πιο πάνω, η χώρα μας θα πρέπει να παρακολουθεί επίσης και κάποιες άλλες ενέργειες της ΕΕ, που αποσκοπούν στο να δοθούν στις Βρυξέλλες περισσότερες εξουσίες, ώστε να μπορεί να λαμβάνει θέση σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών επιχειρήσεων όχι μόνο από διαφορετικές χώρες (βλέπε περίπτωση εξαγοράς της ουγγρικής MOL από τη γερμανική EON), αλλά και σε περιπτώσεις εξαγορών μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων της ίδιας χώρας (βλέπε πρόσφατη προσπάθεια εξαγοράς του ισπανικού ομίλου ενέργειας Endesa από την

επίσης ισπανική και ανταγωνιστική της Gas Natural αλλά και το διαφαινόμενο γάμο μεταξύ της GDF και της Suez Energy International), που στοχεύουν να ενισχύσουν τη θέση των μεγάλων αυτών ενεργειακών εταιριών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και επομένως να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός μικρού αριθμού πανίσχυρων παικτών (ολιγοπώλιο) που πιθανότητα θα χειραγωγήσουν τον ανταγωνισμό στις ευρωπαϊκές αγορές ενέργειας.

Οι κινήσεις αυτές, που εντάσσονται στην πολιτική βούληση της με κάθε μέσο ενίσχυσης του ανταγωνισμού στις ενεργειακές αγορές (ας μη μας διαφεύγει της προσοχής ότι κρίσιμες θέσεις της ΕΕ κατέχονται σήμερα από υπέρμαχους της οικονομίας της αγοράς όπως ο Barroso και η Kroes), έρχονται σε ευθεία αντίθεση με τις προσπάθειες κάποιων κυβερνήσεων να δημιουργήσουν ή να συντηρήσουν τους λεγόμενους «εθνικούς πρωταθλητές».

Αν τελικά επικρατήσουν και στα αρμόδια πολιτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τότε ενδέχεται να δημιουργήσουν πρόσθετα εμπόδια για τη μελλοντική διάρθρωση της ελληνικής ενεργειακής βιομηχανίας, αφού θα θέτουν περιορισμούς σε πιθανά σχέδια ελληνικών ενεργειακών επιχειρήσεων, για σύναψη μελλοντικών στρατηγικών συμμαχιών, εξαγορών και συγχωνεύσεων.

Οι υποχρεώσεις της χώρας μας όμως δεν σταματούν εδώ. Στο εξής θα καλείται από την ΕΕ να γνωστοποιήσει τα μέτρα, τις πολιτικές και τις δράσεις που προωθεί για μια ορθολογικότερης διαχείρισης της ενέργειας, αλλά και για μεγαλύτερες περικοπές στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Θα ζητείται (σύμφωνα με το Action Plan που δημοσιοποιήθηκε) η υποβολή ετήσιων σχεδίων δράσης για την εξοικονόμηση ενέργειας σε όλες τις κατηγορίες της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, καθώς και εκθέσεων για την πορεία εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα κτήρια, τις συσκευές, τις ενεργειακές υπηρεσίες και για όλες τις κατηγορίες των μεταφορών και των καυσίμων. Ανάλογες εκθέσεις θα είναι αναγκασμένη να υποβάλει και σχετικά με τα μέτρα που έλαβε για τον περιορισμό των εκπομπών CO₂ και των άλλων αερίων θερμοκηπίου. Θα είναι ακόμη αναγκασμένη να πάρει μέτρα και να προωθήσει δράσεις για τον εξορθολογισμό της φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων, τη προώθηση καθαρών και αποδοτικών τεχνολογιών στη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, την ενίσχυση της σχετικής έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και για την ενημέρωση και την εκπαίδευση των πολιτών.

Η ειρωνεία είναι ότι η λήψη μέτρων στο τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας θα έπρεπε να ήταν έτσι η αλλιώς θέμα πρώτης προτεραιότητας για την ελληνική ενεργειακή πολιτική, αφού είναι γνωστό ότι ο δείκτης της ενεργειακής έντασης της Ελλάδας είναι υψηλότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο, παρόλο που αυτός αυξήθηκε σημαντικά μετά την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ένταξη χωρών με πολύ χειρότερους δείκτες όπως η Πολωνία, η Ουγγαρία, η Τσεχία, η Λιθουανία κλπ.

Απ' όλα όσα αναπτύξαμε παραπάνω γίνεται φανερό ότι η χώρα μας βρίσκεται πραγματικά σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι και θα πρέπει να κάνει πολύ συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές, τόσο για το μετασχηματισμό των ενεργειακών αγορών της σε ανταγωνιστικές, όσο και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας της ενεργειακής της βιομηχανίας, προκειμένου να συμβαδίσει με τις προτεραιότητες της πολιτικής της ΕΕ.

Οι αποφάσεις δεν είναι καθόλου εύκολες, γιατί υπάρχουν πολλές αναποτελεσματικότητες και περιορισμοί όπως έλλειψη μακροχρόνιου ενεργειακού σχεδιασμού και ξεκάθαρης ενεργειακής πολιτικής, προβληματική δημόσια διοίκηση, δημοσιονομικά ελλείμματα, κρατικίστικες αντιλήψεις και αντιστάσεις, περιβαλλοντικές υποχρεώσεις κλπ. κλπ.

Θα πρέπει να γίνει όμως κατανοητό ότι δεν υπάρχουν άλλα χρονικά περιθώρια.

Η θα ληφθούν τώρα και με οικεία βούληση αποτελεσματικά μέτρα για τα ενεργειακά πράγματα της χώρας, η οι εξελίξεις που θα υπάρξουν (ενδεχομένως στο πολύ κοντινό μέλλον) θα είναι αρκετά δυσάρεστες.

Το χειρότερο όλων, οι εξελίξεις αυτές θα επιβληθούν από τις Βρυξέλλες, χωρίς τότε να υπάρχει δυνατότητα μεγάλης αντίδρασης και αντίστασης. Η πρόσφατη απόφαση της ΕΕ να κινήσει τη διαδικασία παραπομπής 17 κρατών-μελών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για παραβιάσεις της κοινοτικής νομοθεσίας και οι πρόσφατα ανακοινωθείσες προτάσεις της ΕΕ για τη μελλοντική οργάνωση και λειτουργία των αγορών ενέργειας, δεν αφήνουν καμία αμφιβολία για τις πραγματικές προθέσεις των Βρυξελλών.

Είναι λοιπόν προτιμότερο η χώρα μας να σχεδιάσει από μόνη της το ενεργειακό της μέλλον, κατά τρόπο που θα εξυπηρετεί τα εθνικά της συμφέροντα και ταυτόχρονα θα είναι συμβατός με τις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, παρά να αφήσει χώρο να το σχεδιάσουν άλλοι για αυτήν, ιδιαίτερα όταν είναι γνωστό ότι κανείς άλλος δεν πρόκειται να εμβαθύνει σε θέματα εθνικών προτεραιοτήτων, ιδιαιτεροτήτων και αναγκών, που σίγουρα υπάρχουν στον ενεργειακό μας τομέα.

Μέσα από ουσιαστικό και νηφάλιο διάλογο θα πρέπει να αναζητηθούν και να εγκαθιδρυθούν στη χώρα μας αποτελεσματικά θεσμικά και ρυθμιστικά πλαίσια για τις ενεργειακές μας αγορές, που θα δημιουργούν το κατάλληλο περιβάλλον ανάπτυξης και λειτουργίας του ανταγωνισμού, με διαφανείς και ισότιμους για όλους κανόνες παιχνιδιού, θα λαμβάνουν μέριμνα για την ομαλή ανάπτυξη των αγορών και για την εξασφάλιση της τροφοδοσίας της χώρας με ενέργεια και που ακόμη θα προάγουν την ορθολογική χρήση της ενέργειας και τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και θα προστατεύουν τα συμφέροντα των καταναλωτών, του περιβάλλοντος και της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, σε μια κατεύθυνση που δεν θα έρχεται σε αντίθεση με τις κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής και με τις προτεραιότητες που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Σπύρος Παλαιογιάννης, Ανώτερο Στέλεχος ΔΕΠΑ και Αντιπρόεδρος ΙΕΝΕ

Ο κ. Σπύρος Παλαιογιάννης είναι ανώτερο στέλεχος της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου (ΔΕΠΑ) Α.Ε. και Αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Ενέργειας Ν.Α. Ευρώπης.

Είναι Χημικός, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου Master in Business Administration με εξειδίκευση στην Ενεργειακή Οικονομία και Διαχείριση.

Έχει διατελέσει ανώτερο και ανώτατο στέλεχος σε επιχειρήσεις τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα της οικονομίας.

Ειδικότερα σημειώνεται η καθοριστική συμβολή του στην υλοποίηση του έργου αλλά και στην ανάπτυξη της αγοράς του Φυσικού Αερίου στην Ελλάδα από τις θέσεις του ως μέλους του Δ.Σ. της πρώην ΔΕΠ (σήμερα ΕΛΠΕ) την περίοδο 1986-1989, του Γενικού Διευθυντή της ΑΣΠΡΟΦΟΣ την περίοδο 1988-1989, του Γενικού Διευθυντή αρχικά και Διευθύνοντος Συμβούλου αργότερα της ΔΕΠΑ την περίοδο 1993-1996 και τέλος του Γενικού Διευθυντή Εμπορίας της ΔΕΠΑ κατά τα έτη 1997-2004.

